

KAFKASYA'DA GÜÇ REKABETİ: RUSYA-AZERBAYCAN İLİŞKİLERİ, ENERJİ KORİDORLARI VE TÜRKİYE'NİN BÖLGESEL ROLÜ - 02.08.2025

Sude BAĞCI

-

Uep Rapor No: 4
02.08.2025

Sude Bağcı

AVİM

Uygulamaları Eğitim Programı Katılımcısı

Özet

Kafkasyada Rusya ile Azerbaycan arasındaki değişen güç dinamiklerini tarihsel ve güncel gelişmeler bağlamında analiz etmektedir. Çalışmada, bölgedeki ittifak değişimleri, toprak anlaşmazlıkları ve stratejik enerji koridorlarının ortaya çıkmasının Kafkasyanın jeostratejik görünümünü nasıl dönüştürdüğü değerlendirilmiştir. Özellikle Zengezur koridorunun artan önemi ve Azerbaycanın enerji politikalarının Avrupa için Rusyaya olan enerji bağımlılığını azaltıcı rolü vurgulanmaktadır. Ayrıca, Türkiyenin bölgesel istikrarı destekleyen ve enerji bağlantılarını kolaylaştıran yapıcı rolü, bölgesel ortaklıkların çeşitlenmesine ve ekonomik güvenliğin güçlenmesine katkı sağladığı şekilde ele alınmaktadır. Analiz kapsamında, büyük güç rekabetinin bölgesel güvenlik, işbirliği olanakları ve kurumsal yapılara etkileri incelenmekte; uluslararası ilişkiler teorisi, jeopolitik strateji ve sektör perspektifleri bir araya getirilerek, Kafkasyaya yatırım yapmak veya bölgeye yönelik politikalar geliştirmek isteyen politika yapıcılar ile özel sektör için uygulanabilir öneriler sunulmaktadır.

Giriş

Kafkasya Bölgesi, Karadeniz ile Hazar Denizi arasında, Avrupa ve Asya'nın kavşak noktasında yer almaktadır. Bu stratejik konum, bölgeyi tarih boyunca hem önemli göç

güzergahı hem de ticaret ve enerji yollarının ana hattı haline getirmiştir. Coğrafi çeşitlilik ve zengin doğal kaynakların etkisiyle Kafkasya, kültürel bütünleşmeden ziyade coğrafi faktörlerle tanımlanmış, farklı etnik ve siyasi yapıların bir araya geldiği bir bölge olmuştur.

Doğal sınır oluşturan Büyük Kafkas Dağları, bölgeyi Kuzey ve Güney Kafkasya olarak ikiye ayırmaktadır. Kuzey Kafkasya, Rusya Federasyonu'na bağlı Dağıstan, Çeçenistan ve Kuzey Osetya gibi özerk cumhuriyetleri içerirken; Güney Kafkasya ise Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlaşan Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistandan oluşmaktadır. Güney Kafkasyada; Gürcistan coğrafi konumuyla, Azerbaycan doğal kaynakları ve demografik yapısıyla, Ermenistan ise Rusya ile askeri ittifakı sayesinde öne çıkmaktadır.[1]

Sovyetler Birliği döneminde bir tampon bölge olan Kafkasya, Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte büyük güçlerin stratejik rekabet sahasına dönüşmüştür. Özellikle Hazar ve Orta Asya enerji kaynaklarının Avrupa pazarlarına taşınmasında Kafkasya, Rusyaya alternatif güzergahların oluşturulmasıyla kritik bir enerji koridoru haline gelmiştir. Bu durum, hem bölgesel jeopolitik rekabeti artırmakta hem de farklı aktörlerin (Türkiye başta olmak üzere) bölge politikalarına yön vermesine zemin hazırlamaktadır .[2]

Sovyet sonrası dönemde Rusya, etki alanını korumak amacıyla bölgede çeşitli siyasi ve askeri stratejiler geliştirirken; Türkiye, Azerbaycan ve Batılı aktörler de enerji ve ticaret projeleriyle Kafkasyadaki güç dengelerinde rol almıştır. Son dönemde Azerbaycan, özellikle 2020 Karabağ Savaşındaki askeri başarısı ve Avrupa'ya yönelik enerji arzındaki artan rolüyle bölgenin yükselen aktörlerinden biri haline gelmiştir. Azerbaycanın enerji politikaları, Avrupanın Rusyaya olan enerji bağımlılığını azaltacak stratejik alternatifler sunmakta ve bölgesel güç dengesinin yeniden şekillenmesine katkı sağlamaktadır.[3]

Bu çalışma, Kafkasyada Rusya-Azerbaycan ilişkilerinin tarihsel arka planı ve güncel gelişmelerini ana eksen olarak ele alarak, bölgesel güvenlik ortamına ve enerji koridorlarının dönüşümüne olan etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Türkiyenin bölge güvenliği ve enerji iş birliği süreçlerinde üstlendiği dengeleyici ve kolaylaştırıcı rol detaylı biçimde değerlendirilecektir. Çalışmanın ana bölümleri; Kafkasyanın stratejik ve jeopolitik önemi, Rusya-Azerbaycan ilişkilerinin tarihsel seyri, güncel gerilim dinamikleri, enerji koridorları ve Zengezurun artan önemi, Rusya ve Türkiyenin bölgedeki stratejik hamleleri, bölgesel güvenlik ve iş birliği perspektifleri ile politika önerilerinden oluşacaktır.

1.KAFKASYANIN STRATEJİK KONUMU VE JEOPOLİTİK/KÜRESEL AKTÖRLER

Kafkasya, kuzeyde Don ve Volga nehirlerinden, güneyde Aras Nehrine, doğuda Hazar Denizinden batıda Karadeniz ve Azak Denizine kadar uzanarak Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan stratejik bir köprü konumundadır. Bu özelliğiyle bölge, tarih boyunca önemli ticaret yolları ve enerji hatlarının geçtiği kritik bir kavşak noktası olmuştur. Zbigniew Brzezinski, Kafkasyayı Avrasyanın şişe mantarı olarak nitelendirerek, bölgedeki

ana güçlerin onayı olmadan enerji transferinin mümkün olmadığını vurgulamaktadır. [4]] Brzezinskiye göre, Kafkasyanın önemi; Doğu (Asya-Pasifik) ile Batı (AB) ülkelerini doğrudan birleştiren stratejik lokasyonu, Türkiye, İran, Çin ve Rusya gibi bölgesel güçlerin kesişme noktasında yer alması ve zengin yer altı kaynaklarıyla ilişkilidir.[5]

Jeopolitik teori bağlamında Halford Mackinderın heartland kuramı, Kafkasyanın Avrasyanın iç halkasında bulunmasının küresel güç mücadelesinde kritik bir savunma hattı ve geçiş noktası oluşturduğunu öne sürer. Nicholas Spykmanın rimland teorisi ise, dünya hakimiyetinin kıyı kuşaklara ve denizlere egemenlikle mümkün olacağını belirtir. Kafkasya, Karadeniz ve Hazar Denizine kıyısı olmasıyla hem heartland hem de rimland teorileri için stratejik önem taşır. Ayrıca, bölge Basra Körfezine erişim imkanı sunarak, Ortadoğu ile enerji bağlantıları açısından da avantaj sağlamaktadır.[6]

Kafkasya, sahip olduğu doğal kaynaklar ve stratejik konumu nedeniyle büyük güçlerin ilgi odağı haline gelmiştir. Bu nedenle, bölge birçok bölgesel ve küresel aktörü bir araya getirmektedir. Bölgesel aktörler arasında Türkiye, Rusya ve Azerbaycan; uluslararası aktörler arasında ise Çin, Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve İran yer almaktadır.

Bölgesel aktörlerden biri olan Rusya, tarihsel olarak Sovyetler Birliği döneminde Kafkasya üzerinde kurduğu hâkimiyeti sürdürme hedefi doğrultusunda bir dış politika izlemektedir. "Yakın çevre" olarak adlandırılan bu politika çerçevesinde Rusya, Kafkasya'da Avrupa Birliği'ne benzer şekilde, içe kapalı ve birbirine entegre bir sistem oluşturarak bölge üzerindeki etkisini pekiştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bölgede barış gücü ordusu adı verilen askeri orduyu barındırmasıyla da hakem rolü oynamaktadır. Rusya önemli gördüğü Güney Kafkasyada bölge dışı aktörlerin müdahale etmesini engelleyip bölgedeki etkisini arttırmaya yönelik politikalar izlemektedir.[7]

Kafkasyada kilit bir konumda bulunan Azerbaycan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını kazanarak bölgedeki jeopolitik denklemde önemli bir aktör hâline gelmiştir. Enerji kaynakları ve bu kaynakların uluslararası pazarlara ulaştırılmasında oynadığı rol, Azerbaycanı sadece bölgesel değil küresel düzeyde de stratejik bir ülke konumuna taşımıştır. Rusyanın enerji transferinde zaman zaman tehditkâr bir tutum sergilemesi, Azerbaycanı Doğu-Batı güzergâhında alternatif güzergâh oluşturasıyla enerji güvenliğinde kilit aktörlerden biri olmuştur[8]. Aynı zamanda izlediği çok yönlü denge politikası ve Türkiye ile geliştirdiği yakın ilişkiler sayesinde güçlü bölgesel aktörlerin arasında yer almaktadır[9].

Kafkasya bölgesinde önemli bir aktör olarak öne çıkan Türkiye, Orta Asyadaki Türk Cumhuriyetleri ile bağlantı kurma hedefi doğrultusunda bu bölgeye önem vermektedir. Bu strateji kapsamında, enerji ve demiryolu taşımacılığı gibi alanlardaki rolünü arttırarak Kafkasya bölgesine yönelmiştir. [10] Ayrıca Azerbaycanla arasındaki kültürel ve dini bağla Türkiyenin Kafkasya bölgesine olan ilgisini arttırmaktadır[11].

2. TARİHSEL ARKA PLAN: RUSYA-AZERBAYCAN İLİŞKİLERİNİN EVRİMİ

Rusya Azerbaycan ilişkilerinin temeline baktığımızda karşımıza 1813 Gülistan ve 1928

Türkmençay antlaşmaları çıkıyor. Bu anlaşmalarla birlikte Azerbaycan topları ikiye bölünerek güney kısmı İrana kuzey kısmı ise Rusyaya verilmiştir. Bu bölünme Azerbaycanı Rusyaya bağlı kılmakla kalmayıp aynı zamanda kendini düşmanlarına karşı koruyabilecek egemen devlet olmasını da engellemiştir. [12] Bu süreçte özerklik konumunda olan Azerbaycan 1918-1920 yılları arasında kısa süreliğine de olsa bağımsızlığını kazanmış olsa da bu uzun sürmemiş 1991 yılında Sovyetlerin yıkılışına kadar da tam bir bağımsızlık yaşayamamıştır.[13]

1991 yılığıyla birlikte bağımsızlığını kazanan Azerbaycan, kuruluşunun ilk yıllarında iç karışıklarla uğraşsa da Ebulfez Elçibeyin başa gelmesiyle olaylar biraz durulmuş ve Türkçülük temalı ve Türkiye yanlısı politikalar izlenmiştir. Bu süreçte Rusya ve İrana karşı mesafeli davranan Azerbaycan hükümeti kuzey ve güney Azerbaycanın birleşmesi fikrini savunmuştur. Rusyanın asker yardımı karşılığında enerji ihracatını kontrol etmek istemesine ise batılı şirketlerle anlaşmalar imzalayarak karşılık vermiştir. Ebulfez Elçibey yönetimi süreci boyunca Azerbaycanın toprak bütünlüğünü korunması ve dağlık Karabağ sorunun çözülmesini savunmuştur. 1993 yılına gelindiğinde Ermenistana karşı kaybedilen kelbecer toprakları ile Elçibeye olan güven azalmış ve gerçekleştirilen isyanla birlikte görevine son vererek Nahçıvana çekilmiştir. [14]

1993 yıllının sonlarına gelindikçe Ermeniler Azerbaycan topraklarını işgali beşte bir oranına kadar gelmiştir. Bu süreçte başa geçen Haydar Aliyev le birlikte ülke biraz olsun düzene kavuşmuş ve Bağımsız Devletler Topluluğuna (BDT) katılınmıştır. Mayıs 1993te Azerbaycan ve Ermenistan arasında ateşkes anlaşması imzalanmıştır. Bu gelişmelere takiben 6 Haydar Aliyev İran ve Rusya ile daha yakın ilişkiler geliştirerek Türkiyeyle arasına mesafe koymuştur. İzlenen politikanın bir nedeni olarak Dağlık Karabağ sorununda rüyanın desteğini alabilmek gösterilmiştir. Süreç içerinde Avrupa ve Amerika ile ticaret ilişkilerini geliştirerek Eylül 1994te ilk petrol antlaşmasını yapmıştır. Haydar Aliyevin amacı Rusyanın baskısını Amerika ile dengelemekti.[15]

Haydar Aliyevin ölümünden sonra 2003 yılında başa geçen oğlu babasıyla benzer politikalar izleyerek dengeli bir yaklaşım geliştirmiş ve Denge Siyaseti izleyerek bağımsız dış politika ve çok yönlülüğü hedeflemiştir. Bu yönde iki yönde gelişme izlemektedir. Bir yönü komşu ülkeleri olan Gürcistan, Türkiye, Rusya ve İranla karşılıklı anlaşma ve iş birliğiyken diğer yönü ise batı ve NATO ile yakın ilişkilerdir. İlham Aliyevin ana amacı Avrupa ve avro-Atlantik yapı ile entegrasyonu ve avrasya enerji ve ulaşım koridorlarında gelişme ve büyümedir.[16]

3. GÜNÜMÜZDE GERİLİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ TETİKLEYEN DİNAMİKLER

Rusyanın Güney Kafkasya politikasında temel yaklaşımı, mevcut statükonun korunması yönündedir. Bu doğrultuda kendisini çoğunlukla arabulucu ve tarafsız bir aktör olarak tanımlamakta, bölgedeki çatışmalar karşısında dengeleyici bir rol üstlendiğini ileri sürmektedir. Ancak Karabağ meselesinde izlediği tutum, bu tarafsızlık iddiasıyla çelişen bir tablo ortaya koymaktadır. Rusya, Ermenistanı müttefiki olarak görürken, Azerbaycanı stratejik ortağı olarak görmektedir. Karabağ meselesinin tam anlamıyla çözülememesi,

Ermenistanın Rusyaya olan bağımlılığını pekiştirirken, Azerbaycanın Rusyadan tamamen uzaklaşarak Batı ile daha yakın ilişkiler kurmasını da engellemektedir. Bu durum, Rusya açısından stratejik çıkarlarla örtüşse de özellikle Azerbaycan kamuoyunda Moskovanın Ermenistanın yanında yer alması, tarafsızlık iddiasının inandırıcılığına zarar vermekte ve Azerbaycanla arasında gerilimin kıvılcımlarını atmaktadır.[17] Karabağ savaşı sonucunda Azerbaycanın elde ettiği askeri başarı Rusyanın güney Kafkasyadaki nüfusu açısından dikkat etmesi gereken bir gelişmedir. Bu durum Azerbaycanın daha bağımsız dış politika izlemeyi amaçladığını ve bölgedeki güç dengelerinde yeni ve güçlü bir aktör olduğunu göstermektedir. Süreç boyunca Azerbaycanın Türkiyeyle geliştirdiği iki devlet, tek millet yaklaşımı Rusyanın politikalara karşı olduğunu da unutmamak gerekir.

Daha yakın tarihe gelmeden yaşanan bir diğer süreç ise Ukrayna savaşının bölge üzerinde yarattı etkilerdir. Rusya Putin yönetimi sürecinde politikalarını enerji merkezli jeopolitik üzerine kurmaktadır[18]. Bu bağlamda Ukraynaya saldırmasındaki amaç kendi topraklarının parçası olarak gördüğü Ukraynanın ab ve notayla kurmakta olduğu yakınlık ve Rusyaya karşı kırımın yanında konumlanmasıdır.[19] Rusya batının kendisine olan tahıl ve enerji bağımlılığını kullanarak Ukraynadan çıkar sağlamak istemiş ama planı test teperek batının kendisine olan bağımlılığını azaltmak adına alternatif enerji kaynaklarına yönelmesine yol açmıştır. Bu noktada alternatiflerden biri olan Azerbaycan konumu itibariyle öne çıkarak güç kazanmaya başlamıştır. Bunun yanında ulaşım ve taşımacılık alanında da oluşturulan yeni enerji ve taşımacılık koridorları ile Rusyanın sahip olduğu jeopolitik önemin azaltılması hedeflenmiştir[20]

Aralık 2024 yılına geldiğimizde ise artık gerilim görünür hale gelmeye başlamıştır. 25 Aralık 2024 tarihinde gerçekleşen olayda Azerbaycan Hava Yollarına (AZAL) ait yolcu uçağını Grozni üzerinde Rus savunma sistemi tarafından vurulmuş ve 38 sivil hayatını kaybetmiştir. Olay sonucu Azerbaycan Rusyadan resmi bir özür beklerken Moskova hükümeti soruşturmaların sürdüğü öne atmış ve bölgede Ukraynaya ait dron saldırılarının sürdüğünü söyleyerek sorumluluk almaktan kaçınmıştır. Buna karşılık Azerbaycan cumhurbaşkanı İlham Aliyev yaptığı açıklamada Rus tarafının olayı örtbas etmeye çalıştığını belirtmiş ve beklentilerini dile getirmiştir. "Taleplerimizi Rus tarafına açıkça ifade ettik ve resmen ilettik. Öncelikle Rusya tarafının Azerbaycan'dan özür dilemesi gerekiyordu. İkincisi suçunu itiraf etmesi gerekiyor. Üçüncüsü, suçluları cezalandırmalı, cezai sorumluluğa tabi tutmalı, Azerbaycan devletine ve yaralanan yolcu ve mürettebata tazminat ödemelidir. Bunlar bizim şartlarımız. Bunlardan ilki dün zaten sağlandı. Umarım diğer şartlarımız da kabul edilir. Bütün bu şartlar adildir. Burada olağanüstü bir gereklilik veya sorun yoktur ve uluslararası deneyime, normal insan davranışına dayanmaktadır. Umarım şartlarımız kabul edilir." [21]. Bunun üzerine Azerbaycan basınında yer alan haberlerde olayın "Düşen uçağa füze saldırısı emrini Rusya ordusu verdi" şeklinde yansıması kamuoyunun öfkesini topladı. Vladimir Putin de 28 Aralıkta Aliyevden özür dilemiş ve olayı trajik bir olay olarak nitelemiş ancak şartların sağlanması ve suçluların cezalandırılması yönünde somut bir adım atılmamıştır.[22]

İki ülke arasında uçak sorunu daha çözüme ulaşmamışken 25 Haziran 2025 tarihinde Rus polisinin Yekaterinburg kentinde düzenlediği baskında Hüseyin ve Ziyaddin Safarov adlı iki Azeri kardeşin ölmesi sonucu Azerbaycan Rus güvenlik güçlerini "etnik temelli yargısız

infazla" suçlamasıyla gerilim iyice büyüdü. Yaşanan gelişmeler sonucu karşılıklı gözaltların gerçekleştiği bir döneme ayak basıldı. Rus devlet haber ajansı Rossiya Segodnya 'ya bağlı Sputnik'in Bakü afisinde gerçekleşen tutuklamalara karşılık Rus tarafında Azeri vatandaşların sınır dışı edilmesi, Azeri iş adamına tutuklanırken orantısız güç uygulanması gibi olaylar basına yansımıştır. Gelinen noktada ise Azerbaycan diasporasının başkanının Rusya vatandaşlığı iptal edilmiştir[23]

Rasim Muzabekov, Rusyanın Azerbaycana yönelik söylemini sertleştirdiğini ve bölgede azalan nüfuzunu Azerbaycan diasporasına baskı yoluyla dengelemeye çalıştığını ifade etmektedir. Bu durum, enerji piyasası başta olmak üzere ekonomik ve diplomatik ilişkileri de etkileyebilir. Arif Yunusov, Azerbaycanın Rusyanın yaptırımları aşmasına dolaylı olarak yardımcı olduğunu ve Avrupa Parlamentosunun satılan gazın kaynağını araştırmak üzere komisyon kurduğunu belirtmektedir. İlişkilerdeki olası bir bozulma bu iş birliklerini tehlikeye sokabilir. Muzabekov, Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru ve İran-Rusya-Azerbaycan enerji projelerinin de bu süreçten olumsuz etkilenebileceğini ifade ederken, Krivosheeve göre ekonomik çıkarlar hâlâ ön planda olsa da Moskovanın bölgedeki etkisi zayıflamaktadır[24]. Durumu genel olarak değerlendirdiğimizde bölgede gerginlikler sürse de ekonomik çıkarlar uğruna belli bir seviyede ilişkileri sürdürmenin iki ülkenin de iyiliğine olacağını söyleyebiliriz.

4.ENERJİ KORİDORLARI, ZENGEZUR VE BÖLGESEL BAĞLANTISALLIK

Güney Kafkasyanın en önemli kavşak ülkesi olan Azerbaycan, Doğu-Batı ve Kuzey-Güney ulaşım koridorlarının kesiştiği stratejik konumuyla, bölgesel lojistik ve enerji projelerinde belirleyici bir rol üstlenmiştir. Bu doğrultuda Avrupa Birliği öncülüğünde başlatılan TRASEKA (Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru) programı çerçevesinde Azerbaycan, Hazar ile Avrupa arasında alternatif bir bağlantı hattının şekillendirilmesinde aktif rol almış, Rusyaya bağımlılığı azaltmayı hedefleyen bu girişimin merkez ülkelerinden biri olmuştur. TRASEKA'nın sunduğu altyapı ve diplomatik ortam, Azerbaycanın yalnızca taşımacılık değil, enerji koridorları üzerinden bölgesel güç projeksiyonu geliştirmesine de zemin hazırlamıştır. [25]

Azerbaycanın enerji diplomasisinde bir dönüm noktası niteliği taşıyan Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Petrol Boru Hattı, ülkenin Hazar Denizindeki petrol kaynaklarını uluslararası pazara açan ilk büyük enerji proje olarak 2008 yılında faaliyete geçmiştir. Proje Karabağ sorunuyla ilişkilerinin gerginleştiği Ermenistan yerine, rotanın Gürcistan üzerinden şekillendirilmesiyle hem jeopolitik endişelerinin hem de Batıya yakınlaşma arzusunun bir yansımasıdır. Türkiyenin hattaki kilit konumu, iki ülke arasındaki stratejik iş birliğini derinleştirmektedir. Proje sayesinde Rusya ve İran enerji güzergâhları devre dışı bırakılırken, Kazakistan ve Türkmenistan gibi Hazarın doğusundaki ülkeler de Azerbaycan üzerinden petrol ihracatına yönelmiştir. Bu durum, yalnız Azerbaycanın enerji ihracat kapasitesini değil, bölgesel enerji güvenliği ve bağımsızlığını da güçlendirmiştir.[26]

Bir diğer önemli proje olan Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) ve Trans Adriyatik

Boru Hattı (TAP) birleşerek, Hazar Denizinden Avrupaya doğrudan doğal gaz akışını mümkün kılan Güney Gaz Koridorunu oluşturmaktadır. Bu koridor, Azerbaycanın Şah Deniz-2 sahasından çıkarılan doğal gazı Gürcistan ve Türkiye üzerinden Avrupaya ulaştıran ilk büyük ölçekli projedir. Güney Gaz Koridorunun Türkiye topraklarındaki kısmını oluşturan TANAP, Azerbaycan ve Türkiye arasındaki enerji iş birliğini pekiştirirken, Türkiyenin Rusya ve İrana olan enerji bağımlılığını azaltmasının önünü açmakta ve maliyetleri ciddi miktarda azaltmaktadır[27].

Azerbaycanın enerji ve ulaştırma politikalarındaki stratejik hamlelerinin son halkasını ise Zengezur Koridoru oluşturmaktadır. Temelleri 2. Karabağ savaşı sonrası Rusyanın arabuluculuğunda Azerbaycan ve Ermenistan arasında imzalanan Üçlü Ateşkes Antlaşmasının 9. Maddesine dayanmaktadır. 9. Madde kapsamında daha önce kesilmiş olan Nahçıvan ve Azerbaycan kara bağlantısının açılmasına vurgu yapılmıştır. Zengezur koridorunun bugünkü halini almasının bir diğer etkeni ise Azerbaycan ve Türkiye arasında imzalanan Şuşa Beyannamesidir. Beyanname kapsamında İki ülke topraklarından geçen uluslararası ulaştırma koridorlarının etkisini arttırmak ve ulaştırma sistemlerinin potansiyelini geliştirme adına işbirliğini pekiştirecektir. Bu kapsamda Azerbaycan ile Nahçıvan Özerk Cumhuriyetini birleştiren Zengezur Koridorunun açılması ve koridorun devamı olan Nahçıvan Kars demiryolu tamamlanması kararlaştırılmıştır.[28]

Zengezur Koridoru'nun açılmasıyla birlikte, tarihsel olarak ilk kez Rusya ile Türkiye arasında doğrudan bir demiryolu bağlantısı kurulacak; aynı zamanda Azerbaycan-Türkiye ile Rusya-Ermenistan birbirine bağlanacaktır. Bu gelişme, Azerbaycanın transit gelirlerini artırırken, Türkiyenin ulaştırma maliyetlerini düşürecek; böylece her iki ülkenin de bölgesel etkisi ve stratejik ağırlığı önemli ölçüde güçlenecektir. Ayrıca, Zengezur Koridorunun Orta Asya ile olan bağlantıları kolaylaştırması Türk birliğine katkı sağlamaktadır. [29]

Projeye diğer ülkeler perspektifinden bakıldığında, Ermenistan başlangıçta koridoru egemenliğine yönelik bir tehdit olarak değerlendirmiş ve bölgedeki etkisinin azalacağından endişe duymuştur. Ancak zamanla, uzun yıllardır süregelen izolasyon durumundan çıkma fırsatı ve en yakın müttefiki Rusya ile doğrudan kara yolu bağlantısı kurma imkânı sayesinde projeye daha temkinli bir yaklaşım geliştirmiştir. Ayrıca, ABD öncülüğünde yürütülen diplomatik temaslar kapsamında Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki ilişkilerin normalleşmesine yönelik adımlar da bu sürece eşlik etmektedir. [30] Bu gelişmelerin en somut sonucu ise 8 Ağustos 2025te Washingtonda imzalanan ve TRIPP (Trump Rotası) adı verilen anlaşma olmuştur. Eski ABD Başkanı Donald Trumpın arabuluculuğunda gerçekleşen bu anlaşma ile Zengezur Koridorunun Ermenistan topraklarından geçen bölümü, Amerikan şirketlerinden oluşan birliğe 99 yıllığına kiralanmıştır. Bu adım, ABDnin bölgedeki ekonomik ve stratejik nüfuzunu güçlendirirken Rusyanın uzun süredir sürdürdüğü arabulucu konumunu zayıflatmış ve diplomatik üstünlüğü büyük ölçüde Amerikaya bırakmasına yol açmıştır. Her ne kadar Rusya, bölgedeki refahın ve transit yollarının güvenliği gerekçesiyle Ermenistanı desteklediğini açıklamış olsa da, bu durum İran ile arasında yeni bir diplomatik gerilime sebep olmuştur. [31]İran Zengezur koridorunu bölgedeki rolünü zayıflatma ve etkinliğini azaltma potansiyeli taşıdığı için ciddi bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bu nedenle İran, koridora

karşı en sert tutum alan ülkelerin başında gelmektedir. İran, başlangıçta gösterdiği sert tavrını yumuşatarak bu gelişmenin kendi yararına da olabileceğini açıklamış ve söz konusu adımı bölgede kalıcı barışın sağlanması adına önemli bir gelişme olarak nitelendirmiştir. Böylelikle İran, gerilimi azaltmayı ve aynı zamanda Türk seçmeninden olumlu bir etki yaratmayı hedeflemiştir.[32]AB ve Çin yönünde baktığımızda koridor Rusyaya uygulanan ambargolar kapsamında ilişkilerini geliştiren iki ülke için en kısa kara yolu olma potansiyeli taşımaktadır. Bu bağlamda ticaret maliyetleri düşmekte ve bölgede Rusyaya olan bağımlılık azalmaktadır. AB için, özellikle Trans-Hazar taşımacılığıyla entegre edilebilecek bu güzergâhla, Rusyaya olan bağımlılığını azalacak ve Orta Koridor üzerinden alternatif ticaret yolları oluşacaktır.[33] Tüm bu gelişmeler, Zengezur Koridorunun yalnızca bir ulaşım projesi olmadığını; aynı zamanda bölgesel güç dengelerini yeniden şekillendiren stratejik bir unsur olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede, Rusya ve İran gibi aktörlerin etkisi azalırken özellikle ABD ve Türkiye gibi ülkeler için yeni fırsatlar doğmaktadır.

5.KÜRESEL REKABET, RUSYANIN DEĞİŞEN ROLÜ VE TÜRKİYENİN STRATEJİK KATKISI

Kafkasya, jeopolitik konumu ve enerji altyapısıyla yalnızca bölge ülkeler için değil küresel güçlerinde dikkatini çekmektedir. Sovyetler birliğinin dağılmasıyla oluşan güç boşluğu AB, ABD, Çin, Rusya, Türkiye gibi ülkelerin mücadelesine sahne olmaktadır. Bölge üzerinde her ülke kendi stratejisini uygulayarak ilerlemektedir. Çin, bölgeyi Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında stratejik bir transit güzergâh olarak değerlendirmekte; ABD ve Avrupa Birliği ise Rusya'nın bölgedeki etkisini kırmak adına Azerbaycan ve Gürcistan gibi ülkelerle enerji temelli iş birlikleri geliştirmektedir. [34] Özellikle Amerika Zengezur Koridoru üzerine imzalanan TRIPP anlaşması ile Rusyanın bölgedeki arabulucu rolünü üstlenmek adına adımlar atmaktadır. İran ise Güney Kafkasyadaki gelişmeleri ulusal güvenliği açısından kritik görmekte, özellikle Zengezur Koridorunun açılmasını kendi bölgesel etkisini sınırlayacak bir tehdit olarak değerlendirmektedir. Bu çerçevede İran, Ermenistan ile siyasi ve ekonomik ilişkilerini güçlendirmekte hem Batının hem de Türkiye-Azerbaycan hattının bölgede tek taraflı hâkimiyet kurmasını engelleme yönünde dengeleyici bir pozisyon almaktadır.[35]

Yıllar boyu bölgede baskın güç olan Rusya Kafkasyayı kontrol etmek adına iç karışıkları kullanmış ve kendini arabulucu olarak değerlendirmiştir. Ancak II. Karabağ Savaşında Ermenistana yeterli askeri destek verememesi, Rusyanın bölgedeki güvenlik sağlayıcı imajını zedelemiştir. [36] Bu savaşın sonucunda oluşan yeni statüko, Moskovanın hegemonya hedeflerini doğrudan tehdit etmiştir. Bununla birlikte, Rusya savaş sonrası süreçte tamamen dışlanmamış; 10 Kasım 2020 ateşkes mutabakatı ile Dağlık Karabağda barış gücü adı altında askeri varlık tesis etmiştir. Bu durum, Rusyanın bölgeden tümüyle çekilmediğini, aksine stratejik konumunu yeniden kurguladığını göstermektedir. Ancak Ukrayna Savaşı sonrasında maruz kaldığı yaptırımlar ve askeri kapasite kaybı, Güney Kafkasyadaki etkisini sınırlamıştır

Türkiye ise bölgedeki rolünü güvenlik ve iş birliği temelli bir strateji üzerine inşa

etmektedir. Özellikle 2. Karabağ Savaşında Azerbaycana sağladığı İHA ve SİHA teknolojisi, yalnızca Azerbaycanın askeri başarısına katkı sunmakla kalmamış, aynı zamanda Türkiyenin savunma sanayiinde bölgesel bir güç olarak konumlanmasını sağlamıştır. 15 Haziran 2021 tarihli Şuşa Beyannamesi, Türkiye-Azerbaycan ilişkilerini kurumsallaştırarak, sadece ikili ilişkilerde değil, Türk dünyasıyla bütünleşme sürecinde de büyük bir adımdır. Ayrıca Zengezur Koridoru, Türkiye açısından hem Nahçıvanla doğrudan kara bağlantısı hem de Orta Asya Türk Cumhuriyetleriyle kesintisiz ulaşım hattı oluşturması bakımından stratejik bir adım niteliğindedir. Bu durum, Türkiyenin hem lojistik hem enerji güvenliği açısından elini güçlendirmekte ve bölgedeki ekonomik ağları çeşitlendirmektedir.

6.BÖLGESEL GÜVENLİK, İŞBİRLİĞİ PERSPEKTİFLERİ VE SEKTÖREL YATIRIM OLANAKLARI

Güney Kafkasya bölgesi devletler arası çatışmalar, küresel rekabet ve iç karışıklıklar sebebiyle istikrarsız bir ortama sahiptir. Ermenistan- Azerbaycan arasındaki dağlık Karabağ sorunu, Gürcistan-Rusya arasında yaşanan Abhazya ve güney Osetya meseleleri, ülkelerin sahip olduğu iç karışıklıklar ve zayıf kurumsal yapılar bölgesel güvenliği tehdit eden başlıca unsurlardır. Enerji güvenliği adına çatışan çıkarların yarattığı sorunlar da bölgeyi etkisi altına almaktadır. [37] Bu kırılgan ortam, sınır bölgelerinde tekrarlayan silahlı çatışmalar, taraflar arasındaki diplomatik kopukluklar ve mayınlı arazilerin yarattığı güvenlik riskleriyle daha da derinleşmektedir. [38]

Bölgede işbirliği olanakları enerji ve ulaşım hatları üzerinden kurulmaktadır. Özellikle enerji alanında Bakü □□□□□□□□□□ (BTC) Petrol Boru Hattı, Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) ve Zengezur koridoru gibi projelerle ülkeler ekonomikle başlayıp ulaşım ve iletişime varan bağlantılar kurarak ilişkilerini güçlendirmektedir. [39]. Ayrıca, ülkeler arasında imzalanan stratejik anlaşmalar, işbirliğinin kurumsallaşmasına ve kapsamının genişlemesine olanak tanımaktadır. Nitekim 15 Haziran 2021de imzalanan Şuşa Beyannamesi, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki askeri, ekonomik ve siyasi ilişkileri derinleştirerek hem bölgesel istikrarı pekiştirmeyi hem de Türk dünyasında giderek genişleyen bir müttefiklik ağı tesis etmeyi amaçlamaktadır.[40]. Ayrıca bölge ülkeleri olan Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistanın yanı sıra komşu ülkeler Türkiye, İran ve Rusyadan oluşan 3+3 bölgesel iş birliği platformu da iki tarafı bir araya getirerek ortak projeler geliştirmeyi ve bölge güvenliğini arttırmak adına kurulan bir yapıdır.[41]

Enerji ve transfer projeleri bölgesel güvenlik ve istikrarı arttırmasının yanı sıra yeni yatırım olanakları da sağlamaktadır. Bu bağlamda baktığımızda BTC hattı, 1 768 km uzunluğunda ve ortalama 42 inç çapındaki borularla işletilmekte olup, Gürcistan ve Türkiye kesimlerinde çap değişimleri göstermektedir. Bu hat üzerinde yer alan pompa, pigging ve vana altyapısı, yatırımcılar için bakım, teknoloji, operasyon ve güvenlik alanlarında fırsatlar sunar. Ayrıca, günde 1 milyon varil olan mevcut kapasitenin 1,2 milyon varile çıkarılmış olması, verimlilik odaklı yatırımlar için bir kaynak oluşturur. Projeyi yöneten BTC Co.yu oluşturan BP, SOCAR ve diğer uluslararası enerji firmaları ve yatırımına destek

veren finansal kuruluşların varlığı, güvenilir bir yatırım ortamı sağlayarak girişimcilerin ilgisini artırmaktadır. Kazakistanın BTC hattını kullanarak petrol ihracatını artırması, bu altyapının transit iş modelleri ve kapasite genişletme potansiyelinin altını çizmektedir □□□□ lojistik ve terminaller gibi alanlarda yatırım imkânları doğurabilir[42] TANAP boru hattına baktığımızda ise, 1.850 km uzunluğunda ve 56 inçlik ana hat çapıyla Azerbaycandan Türkiyeye doğalgaz taşımaktadır. Türkiye sınırları içerisinde yer alan kompresör istasyonları, ölçüm tesisleri ve vana istasyonları, bakım-onarım, otomasyon, dijital güvenlik ve enerji verimliliği odaklı yatırımlar için fırsatlar sunmaktadır. Projenin ilk aşamada yıllık 16 milyar metreküp olan kapasitesinin gelecekte 24 milyar metreküpe çıkarılabilecek olması, kapasite artışı ve teknoloji tabanlı yatırımlar için kaynak oluşturmaktadır. TANAPın işletmesini SOCAR, BOTAŞ ve BP gibi güçlü ortaklıkların üstlenmesi, finansal güvenilirlik ve uluslararası işbirliği açısından yatırımcıya güven veren bir ortam sağlamaktadır. Avrupaya uzanan Güney Gaz Koridorunun ana halkası olarak TANAP, transit ve dağıtım ağında yeni ticaret merkezleri, depolama tesisleri ve enerji lojistiği yatırımlarına kapı açarak orta ve uzun vadede bölgesel enerji ticaretinde yatırım potansiyelini güçlendirmektedir.[43] [44] Zengezur Boruna baktığımızda kara ve demir yolu ulaşım sistemi üzerine kurulu olan hattın projelerinin henüz fizibilite ve planlama aşamasında olduğu bilinmektedir. Azerbaycan'ı doğrudan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ne bağlamasının hedeflendiği proje kapsamında lojistik merkezler, gümrük altyapıları, depolama ve dağıtım tesisleri, akıllı ulaştırma sistemleri ve dijital güvenlik çözümleri alanlarının yanında ayrıca güzergahta bulunması planlanan bakım onarım merkezleri, akaryakıt ikmal noktaları ve serbest ticaret bölgeleri, uluslararası taşımacılık şirketleri için yüksek kâr potansiyeli doğurması beklenmektedir[45]. Yeni yaşanan gelişmelerle birlikte ABDli şirketlerin 99 yıllığına bölgeyi yönetecek olması bölgeye yatırım finansmanı, altyapı geliştirme, güvenlik ve temizlik projeleri gibi alanlara kaynak aktarımını hızlandırmıştır. Bu durum yeni ticaret yolları, lojistik merkezler ve enerji sorunları için finansal destek ve uluslararası garantiler oluşturmaktadır[46] [47] [48]

Genel olarak değerlendirildiğinde, bölgedeki enerji ve ulaştırma projelerinin yalnızca süreçleri hızlandırma ve maliyetleri düşürme potansiyeli değil, aynı zamanda inşaat ve işletme aşamalarında ortaya çıkan istihdam imkânlarıyla da öne çıktığı görülmektedir. Bu projeler, şirketler için farklı sektörlerde yatırım fırsatları yaratırken; yeni ulaşım ağlarının sağladığı hareketlilik bölge ekonomisinin canlanmasına, turizm faaliyetlerinin artmasına ve yerel halkın gelir düzeyine olumlu katkılarda bulunmaktadır.

SONUÇ VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

Kafkasya, sahip olduğu zengin enerji kaynakları ve stratejik coğrafi konumu nedeniyle küresel ve bölgesel güçlerin yoğun ilgisini çekmeye devam etmektedir. Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından oluşan güç boşluğu, bölgedeki güç dağılımını yeniden şekillendirmiştir. Bölgede Rusyanın hâkimiyetini sürdürme çabalarına karşın Azerbaycan, özellikle 2020 Karabağ Savaşı sonrasında askeri kapasitesini, diplomatik etkinliğini ve enerji diplomasisini güçlendirerek yükselen bir aktör haline gelmiştir. Azerbaycanın yaşadığı bu gelişim ve Rusyaya rakip pozisyonda yer alması iki ülke arasında gerilimlerin oluşmasına neden olmuştur.

Enerji projeleri bu süreçte merkezi bir rol oynamaktadır. Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı ve Güney Gaz Koridoru, Avrupanın enerji kaynaklarını çeşitlendirme ve Rusyaya olan bağımlılığını azaltma stratejilerinde belirleyici olmuştur. Zengezur Koridoru ise yalnızca Azerbaycan ile Nahçıvanı birbirine bağlayan bir ulaşım hattı değil, aynı zamanda Türkiyenin Orta Asyaya kesintisiz erişimini sağlayarak Türk dünyasının entegrasyonuna ivme kazandıran stratejik bir unsurdur. ABDnin son yıllarda bölgeye yönelik ekonomik hamleleri ve İranın sert tepkileri, küresel rekabetin bölgesel dinamiklerle iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır.

Türkiyenin rolü bu bağlamda öne çıkmaktadır. Türkiye, hem Azerbaycanla Şuşa Beyannamesiyle birlikte resmiyet kazanan stratejik ortaklığıyla hem de enerji ve ulaştırma projelerinde üstlendiği transit aktör rolüyle, bölgesel istikrarın ve güvenliğin güçlendirilmesine katkı sunmaktadır. Ancak kalıcı güvenlik ve sürdürülebilir iş birliği önündeki başlıca engeller etnik çatışmalar, siyasi belirsizlikler ve büyük güç rekabetinin yarattığı kırılganlıklardır.

Genel değerlendirme olarak, bölgedeki enerji ve ulaştırma projeleri yalnızca maliyetleri azaltan ekonomik girişimler değil, aynı zamanda güvenlik işbirliği, diplomatik etkileşim ve kültürel bütünleşme için de kaldıraç işlevi görmektedir. Bu nedenle politika önerileri çok boyutlu ve kapsayıcı bir perspektiften ele alınmalıdır.

Bölgede barış ve güvenliğin sağlanması adına çok taraflı diplomasi izlenmeli ve güven arttırıcı önlemlerin yanı sıra uluslararası arabuluculuk mekanizmaları teşvik edilmelidir. Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan ve Rusya arasında sürdürülebilir diyalog kanalları kurulmalıdır. 3+3 formatı gibi platformlar etkinleştirilerek güven artırıcı önlemler hayata geçirilmelidir. Ayrıca bölgedeki terörizm ve sınır güvenliği gibi sorunlarda bilgi paylaşımı ve işbirliği sağlanmalıdır. Barış ve güvenliği tehdit eden bir diğer etken etnik ve kültürel farklılıkların oluşturduğu çatışmalardır. Bu konuda da halklar arası iletişim geliştirecek eğitim, kültür ve gençlik projeleri hayata geçirilmelidir.

Enerji güvenliği adına BTC, TANAP VE Zengezur Koridoru gibi kritik projeler üzerinde kapasite artırımı, bakım-onarım ve transfer gibi alanlarda bölgesel işbirliği mekanizmaları geliştirilmelidir. Kritik altyapıların siber ve fiziki güvenliği sağlanarak riskler azaltılmalı, uluslararası kaynak ve kamu-özel sektör işbirlikleri sürdürülebilirliği artırılmalıdır

[1] Memmedov, Elnur. Kafkasyada Güç Dengesi ve Bölgesel Aktörler. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2003.

[2] Can, Sönmez. Jeopolitik Açıdan Kafkasya. Avrasya Dosyası, ASAM Yayınları, 3, no. 4 (1996): 209.

[3] Erşen, Emre ve Mitat Çelikpala. Turkeys Growing Energy Cooperation with Azerbaijan and Its Impact on the South Caucasus Geopolitics. Turkish Policy Quarterly 18, no. 3 (2019): 97–109.

[4] Brzezinski, Zbigniew. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. New York: Basic Books, 1997, 121.

[5] Brzezinski, 1997, 123.

[6] Mackinder, Halford J. The Geographical Pivot of History. The Geographical Journal 23, no. 4 (1904): 421 □□□□ Spykman, Nicholas J. The Geography of the Peace. New York: Harcourt, Brace and Company, 1944, 41; Can, 1996, 210.

[7] Kanbolat, Hakan. RFnin Kafkasya Politikası ve Çeçenistan Savaşı. Avrasya Dosyası 6, no. 4 (2001)

[8] Dikkaya, Mehmet, ve Abdülkadir Tığlı. Güney Kafkasya Enerji Koridoru: Alternatif Projeler Kapsamında, TANAP. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi 10, sy 1 (2015): 1.

[9] Kanbolat, RFnin Kafkasya Politikası, 172

[10] Ceyhun Topal, Türkiye'nin Güney Kafkasya Politikası ve Gürcistan, Turkish Studies 10, no. 1 (2015): 753–770, http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7878.

[11] Kamer Kasım, Soğuk Savaş Sonrası Kafkasya (Ankara: USAK Yayınları, 2009).

[12] Khayyam İsmayilov, Azerbaycanın Rusya ile İlişkilerinde Siyasi Sorunlar (1990 □□□□□□ yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, danışman Yrd. Doç. Dr. Serpil Çakır, İstanbul 2006.

[13] Meryem Günaydın, Bağımsızlık Sonrası Azerbaycanda Kimlik Politikaları, Avrasya İncelemeleri Dergisi 8, no. 1 (2019): 54–94.

[14] ResearchGate. (PDF) Bağımsızlıklarının Yirminci Yılında Azerbaycan, Gürcistan ve Ukrayna, Türk Dilli Halklar-Türkiye ile İlişkiler. https://www.researchgate.net/publication/303769675_Bagimsizliklarinin_Yirminci_Yilinda_Azerbaycan_Gurcistan_ve_Ukrayna_Turk_Dilli_Halklar-Turkiye_ile_Iliskiler.

[15] Bağımsızlıklarının Yirminci Yılında Azerbaycan, Gürcistan ve Ukrayna, ResearchGate

[16] İLham Aliyev Döneminde Azerbaycanın Bölgesel Dış Politikası - ProQuest. Erişim 01 Ağustos 2025. https://www.proquest.com/openview/a4ccf89bf8946ddb0dc80f251c3b17be/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y.

[17] Alpcan Acar ve Süleyman Ekici, İkinci Karabağ Savaşı: Rusya ve İranın Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme (The Second Karabakh War: An Evaluation on the Approaches of Russia and Iran), ResearchGate, erişim 30 Temmuz 2025, https://www.researchgate.net/publication/364296101.

[18] Sönmezoğlu, Ayşe Nur. Rusya'nın Jeoekonomik Güç Aracı Olarak Doğal Gaz: Avrupa ve Çin Örnekleri. Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi 3, no. 2 (2023): 1 □□□□ https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2458979.

[19] Çalişkan, Feramuz. Adım Adım Rusya Ukrayna Savaşı ve Üçüncü Tarafların Sürece Etkisi. 2022

[20] Sönmezoğlu, Rusya'nın Jeoekonomik Güç Aracı, 7-8.

[21] Aliyev, Rusyanın düşürülen uçak için tazminat ödemesi gerektiğini belirtti. Erişim 01 Ağustos 2025. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/aliyev-rusyanin-dusurulen-ucak-icin-tazminat-odemesi-gerektigini-belirtti/3437232.

[22] Azerbaycan basını, kanıtları paylaştı: Düşen uçağa füze saldırısı emrini Rusya ordusu verdi. Erişim 01 Ağustos 2025. https://www.ntv.com.tr/dunya/azerbaycan-basini-kanitlari-paylasti-dusen-ucaga-fuze-saldirisi-emrini-rusya-ordusu-verdi,fX2Zz8LTF06XLlOaG9ATzg.

[23] Milliyet. SON DAKİKA HABERLERi: AZERBAYCAN-RUSYA GERİLİMİNİN PERDE ARKASINDA NE VAR? UÇAK, İŞKENCE GÖRÜNTÜLERİ, ZENGEZUR KORİDORU. 20 Temmuz 2025. https://www.milliyet.com.tr/dunya/son-dakika-azerbaycan-rusya-krizinin-perde-arkasi-ucak-gelmeyen-ozur-zengezur-zelenskiy-7401515

.

[24] dw.com. Russia: Is Moscow losing Azerbaijan as an ally? □ DW □ 07/03/2025. Erişim 04 Ağustos 2025. https://www.dw.com/en/russia-is-moscow-losing-azerbaijan-as-an-ally/a-73147334.

[25] Kazimli, Dr Elnur. AZERBAYCANIN JEOPOLİTİK KONUMU VE KARABAĞ SORUNU. 27 Haziran 2018.

[26] AlïYev, Arzuman. AZERBAYCANIN BÖLGEDEKİ ENERJİ FAALİYETLERİ VE ULUSAL KALKINMA SÜRECİNDE ENERJİNİN ROLÜ. 2023.

[27] Tiğli, Abdülkadir. Güney Kafkasya Enerji Koridoru: Alternatif Projeler Kapsamında, TANAP. Gaziosmanpasa Universitesi Sosyal Bilimler Arastirmalari Dergisi 10, sy 1 (2015): 99-99. https://doi.org/10.19129/sbad.17.

[28] Turkey □□□□□□□□□□ Declaration of Shusha (Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi), imzalanan belge, Şuşa, Azerbaycan, 15 Haziran 2021

[29] Polat, Doğan Şafak. Zengezur Koridoru: Türkiye-Azerbaycan İlişkileri Bağlamında Stratejik, Ekonomik ve Bölgesel Çıkarımlar. İstanbul Kent Üniversitesi Siyasal, Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi 1, sy 1 (2025): 1.

[30] Memmedov, Asim, ve Murteza Hasanoğlu. Hazar Denizinden Akdenize Zengezur Koridoru. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi 6, sy 2 (2023): 2. https://doi.org/10.33712/mana.1305013.

[31] euronews. Zengezurdan Trump Rotasına: Yeni koridor Türkiyeyi nasıl etkiler? 23:52:27 +02:00. https://tr.euronews.com/2025/08/08/zengezurdan-trump-rotasina-yeni-koridor-turkiye-ve-dunyayi-nasil-etkileyecek.

[32] Ajansı, Anadolu. Uzmanlar, İran Cumhurbaşkanının Zengezur Koridoru anlaşmasına yaklaşımını değerlendirdi. 1755158747. https://www.msn.com/tr-tr/haber/dunya/uzmanlar-%C4%B0ran-cumhurba%C5%9Fkan%C4%B1n%C4%B1n-zengezur-koridoru-anla%C5%9Fmas%C4%B1na-yakla%C5%9F%C4%B1m%C4%B1n%C4%B1-de%C4%9Ferlendirdi/ar-AA1KvhNb.

[33] Azerbaycanın Ulaşım Hatları Politikası, Asya Studies

[34] Mehmet Akif ve Mustafa Şahin. Jeopolitik/Jeoekonomik Depremler Çağında Güney Kafkasya: II. Karabağ ve Ukrayna Savaşlarının Bölgesel Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. Avrasya Dosyası, Cilt 13, Sayı 1 (2022): 70 https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2458979

[35] İnaç, Hüsamettin, ve Emine Teryaki. İRANIN GÖZÜNDEN ZENGEZUR KORİDORU: BÖLGESEL DENGELER VE GELECEK SENARYOLARI. Evliya Çelebi Siyasal Bilimler Dergisi, sy. 2 (Ocak 2025): 24-30.

[36] Hüseynov, Ramid, ve Elnur Paşa. TÜRKİYE VE RUSYANIN JEOPOLİTİK DAVRANIŞI BAĞLAMINDA GÜNEY KAFKASYANIN YENİ YAPILANMASI. Güvenlik Bilimleri Dergisi 14, sy 1 (2025): 139-60. https://doi.org/10.28956/gbd.1665693.

[37] Asadov, Murat. Şuşa Deklarasyonu: Türkiyenin Güney Kafkasya Güvenlik Çerçevesinde Azerbaycan ve Gürcistan İle İşbirliğinin Önemi: Mevcut Beklentiler ve Zorluklar. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi 11, sy 2 (2023): 346-70. https://doi.org/10.14782/marmarasbd.1222300.

[38] Karabağda Azerbaycanın önündeki engel: Mayın sorunu. Erişim 11 Ağustos 2025. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/karabagda-azerbaycanin-onundeki-engel-mayin-sorunu/3528011.

[39] Polat, Doğan Şafak. Kafkasyada Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan İttifakının Bölgesel Güvenliğe Etkileri. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 6, sy 2 (2019): 248-65. https://doi.org/10.17336/igusbd.519378.

[40] ÖzdemiR, Durdu Mehmet, ve Gökmen Kantar. Şuşa Beyannamesinin Önemi ve Olası Etkileri. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi 12, sy 2 (2023): 733-44. https://doi.org/10.33206/mjss.1221730.

[41] TÜRKİYENİN EV SAHİPLİĞİNDE 3+3 PLATFORMUNUN ÜÇÜNCÜ TOPLANTISI GERÇEKLEŞTİ. Erişim 11 Ağustos 2025. https://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-NIN-EV-SAHIPLIGINDE-3-3-PLATFORMU-NUN-UCUNCU-TOPLANTISI-GERCEKLESTI.

[42] Azerbaijan. Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline | Who we are | Home. Erişim 14 Ağustos 2025. https://www.bp.com/en_az/azerbaijan/home/who-we-are/operationsprojects/pipelines/btc.html.

[43] Proje, Yüksel. Yüksel Proje - Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP). Yüksel Proje. Erişim 18 Ağustos 2025. https://www.yukselproje.com.tr/projeler/trans-anadolu-dogalgaz-boru-hatti-tanap.

[44] TANAP - Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi. Erişim 18 Ağustos 2025. https://www.tanap.com/en/route-above-ground-installations?utm_source=chatgpt.com.

[45] Zengezur Koridoru: Yeni Ticaret Damarı ve Küresel Dengelerin Değişen Rotası. Satınalma Dergisi, 15 Ağustos 2025. https://satinalmadergisi.com/zengezur-koridoru-yeni-ticaret-damari-ve-kuresel-dengelerin-degisen-rotasi/.

[46] Uluslararası Politika Akademisi (UPA) BEYAZ SARAY GÖRÜŞMELERİ VE ZENGEZUR KORİDORU ANLAŞMASININ BÖLGESEL VE KÜRESEL ETKİLERİ. t.y. Erişim 20 Ağustos 2025. https://politikaakademisi.org/2025/08/09/beyaz-saray-gorusmeleri-ve-zengezur-koridoru-anlasmasinin-bolgesel-ve-kuresel-etkileri/.

[47] Kafkasyada jeopolitik satranç: Zengezur Koridoru ve değişen dengeler. Erişim 20 Ağustos 2025. https://www.aa.com.tr/tr/analiz/kafkasya-da-jeopolitik-satranc-zengezur-koridoru-ve-degisen-dengeler/3641707.

[48] Uluslararası Politika Akademisi (UPA) BEYAZ SARAY GÖRÜŞMELERİ VE ZENGEZUR KORİDORU ANLAŞMASININ BÖLGESEL VE KÜRESEL ETKİLERİ. t.y. Erişim 20 Ağustos 2025. https://politikaakademisi.org/2025/08/09/beyaz-saray-gorusmeleri-ve-zengezur-koridoru-anlasmasinin-bolgesel-ve-kuresel-etkileri/.

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: BAĞCI, Sude. 2026. "KAFKASYA'DA GÜÇ REKABETİ: RUSYA-AZERBAYCAN İLİŞKİLERİ, ENERJİ KORİDORLARI VE TÜRKİYE'NİN BÖLGESEL ROLÜ - 02.08.2025." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Uep Rapor No.2025 / 4. Ağustos 02. Erişim Ekim 30, 2026. https://www.avim.org.tr/UEPRapor/KAFKASYA-DA-GUC-REKABETI-RUSYA-AZERBAYCAN-ILISKILERI-

ENERJI-KORIDORLARI-VE-TURKIYE-NIN-BOLGESEL-ROLU-02-08-2025

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır